XƏZƏR UNİVERSİTETİ
ERCİYES UNİVERSİTETİ

21-ci əsrin pəncərəsindən Mədəniyyət və Kimlik Beynəlxalq Simpoziumun materialları 26-28 May 2014

Xəzər Universiteti Nəşriyyatı
Khazar University Press
Bakı 2016

© Xəzər Uniiversitəsi Nəşriyyatı, 2016
Bütün hüquqlar qorunur.

Redaktorlar : Doç.Dr. Vurğun Əyyub
Dr. Elza Səmədli
Korrektor : Günel İsmayılova

Simpoziumun materialları 2 hissədən ibarətdir :
1-ci hissə Dil və ədəbiyyat bölümü və İncəsənət bölmələrini
2-ci hissə isə Tarix-Siyasət, Sosiologiya, KİV (İleteşim), Tibb və İlahiyyət bölmələrinin materiallarını əhatə edir.

Məruzə və mətnlərindəki elmi yalnışlıqlara və simpoziumun qaydalarına uyğun olmayan tərtibata görə nəşriyyat məsuliyyət daşımır.

21-ci əsrin pəncərəsindən Mədəniyyət və Kimlik Beynəlxalq Simpoziumun materialları 26-28 May 2014, Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, Bakı, 2016, səh. 534

ISBN 978-9952-20-106-2 21-ci əsrin pəncərəsindən Mədəniyyət və Kimlik Beynəlxalq Simpoziumun materialları 26-28 May 2014
ISBN 978-9952-20-107-9 21-ci əsrin pəncərəsindən Mədəniyyət və Kimlik Beynəlxalq Simpoziumun materialları 26-28 May 2014 (I cild)

Simpoziumun idarə heyətinin sədrləri

Prof. Dr. H. Fahrettin Keleştemur Erciyes Universitesi rektoru (Türkiyə)
Prof. Dr. Hamlet İsaxanlı Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri (Azərbaycan)

Simpoziumun fəxri heyəti

Mikayıl Cabbarov Azərbaycan Respublikasının Təhsil naziri (Azərbaycan)
Əbülfəs Qarayev Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm naziri (Azərbaycan)
Qənirə Paşayeva Milli Məclisin üzvü (Azərbaycan)
Prof. Dr. Səməd Seyidov Milli Məclisin üzvü, Azərbaycan Dillər Universitetinin rektoru (Azərbaycan)
Prof. Dr. İlber Ortaylı Tarixçi (Türkiyə)
Anar Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri (Azərbaycan)
Prof. Dr. Arif Məlikov Bəstəkar (Azərbaycan)
Elçin Şıxlı Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin sədri (Azərbaycan)
Fərhad Xəlilov Rəssamlar ittifaqının sədri (Azərbaycan)
Prof. Dr. Kamal Abdulla Azərbaycan Respublikasının millətlərarası, multikulturalizm və dini məsələlər üzrə dövlət müşaviri (Azərbaycan)
Prof. Dr. Rafael Hüseynov Milli Məclisin üzvü, Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin direktoru (Azərbaycan)

Simpoziumun elmi idarə heyəti

Prof. Dr. Abdulkadir Yuvalı Erciyes Üniversitesi (Türkiyə)
Prof. Dr. Ahmet Arslan Ege Üniversitesi (Türkiyə)
Prof. Dr. Asuman Gölgəli Erciyes Üniversitesi (Türkiyə)
Prof. Dr. Beğlü Dikeçligil Erciyes Üniversitesi (Türkiyə)
Prof. Dr. Cəfər Qiyasi Memarşünas (Azərbaycan)
Prof. Dr. Cəmil Həsənli (Azərbaycan)
Prof. Dr. - Çingiz Qacar (Azərbaycan)
Prof. Dr. - Emine Onaran İncirlioğlu Maltepe Üniversitesi (Türkiyə)
Assoc. Prof. Gonca Büyükmıhçı Erciyes Üniversitesi (Türkiyə)
Prof. Dr. Harun Güngör Erciyes Üniversitesi (Türkiyə)
Prof. Dr. Hülya Argunşah Erciyes Üniversitesi (Türkiyə)
Prof. Dr. İhsan Dağı Orta Doğu Teknik Üniversitesi (Türkiyə)
Prof. Dr. İlham Məmmədzadə Fəlsəfə, Sosiologiya və Hüquq İnstitutunun direktoru (Azərbaycan)
Prof. Dr. Lola Zvonareva Rusiya Elmlər Akademiyası (Rusiya)
Prof. Dr. Mehmet İnbaşı Erciyes Üniversitesi (Türkiyə)
Assoc. Prof. Mehmet Ocal Erciyes Üniversitesi (Türkiyə)
Assoc. Prof. Mitat Çelikpala Kadir Has Üniversitesi (Türkiyə)

Assoc. Prof. Muhittin Kapanşahin Erciyes Üniversitesi (Türkiyə)
Assoc. Prof. Murat Soydan İzmir Katip Çelebi Üniversitesi (Türkiyə)
Prof. Dr. Mustafa Argunşah Erciyes Üniversitesi (Türkiyə)
Prof. Dr. Nurdan Karasu Gökçe Erciyes Üniversitesi (Türkiyə)
Prof. Dr. Ravinder Menon Jawaharlal Nehru Üniversitesi (Hindistan)
Prof. Dr. Rəhman Bədəlov (Azərbaycan)
Prof. Dr. Səlahəddin Xəlilov (Azərbaycan)
Prof. Dr. Solmaz Rüstəmzadə-Tohidi (Azərbaycan)
Prof. Dr. Suna BAŞAK Gazi Üniversitesi (Türkiyə)
Prof. Dr. Yasemin İNCEOĞLU Galatasaray Üniversitesi (Türkiyə)
Prof. Dr. Süleyman Əliyarlı (Azərbaycan)

Simpozium təşkilat komitəsinin sədrləri

Prof. Dr. Sevinç Üçgül - Erciyes Universitesi (Türkiyə)
Doç. Dr. Vurğun Əyyub–Xəzər Üniversitəsi (Azərbaycan)

Təşkilat komitəsi

Doç. Dr. Ali Küçükler - Erciyes Üniversitesi (Türkiyə)
Doç. Dr. Ali Volkan Erdemir - Erciyes Üniversitesi (Türkiyə)
Yrd. Doç. Dr. Erdem Erinç -Erciyes Üniversitesi (Türkiyə)
Dr. Elza Səmədli - Xəzər Üniversitəsi (Azərbaycan)
Dr. İsaxan İsaxanlı - Xəzər Üniversitəsi (Azərbaycan)
Əlövsət Əmirbəyli - Xəzər Üniversitəsi (Azərbaycan)
Lyudmila Sotova -Xəzər Üniversitəsi (Azərbaycan)
Raziye İsayeva - Xəzər Üniversitəsi (Azərbaycan)
Ülkər İsayeva - Xəzər Üniversitəsi (Azərbaycan)
Zülfiyyə Sadıqova - Xəzər Üniversitəsi (Azərbaycan)

İçindəkilər

I BÖLMƏ DİL VƏ ƏDƏBİYYAT

İlahə Qurbanova. Lerik şivəsində etnik rəngarənglik: dil və kültur məsələləri 8
Dilbər Zeynalova. İ. Şıxlı yaradıcılığında milli xarakter konsepsiyası 11
Emin Onuş. Kıbrıs Türk Kültüründe Azerbaycan ve Azeri Türkü İmgesi 18
Elçin Əli oğlu İbrahimov. Azərbaycanda Milli Özünüdərk ProsesininTarixi və Türkçülük İdeyalarının Təsiri. 32
İnga Milevica. Наивный гедонизм: О трансформациях моральных и стилистических норм в женской публицистике Латвии. 43
Gamze Öksüz. Erken Dönem Türk Edebiyyatında Klişeleşmiş Beyaz Rus İmgesi 53
Şekip Aktay. Rusça ve Türkçe Deyimlerde 'Hayvan' Motifi: Kültürdilbilimsel Bir İnceleme 62
Aslı Büyükokutan Töret. Bir Popüler Kültür Komiği: "Recep İvedik".....68
Esra Elmacıoğlu. Yuri Oleşa'nın "kıskançlık" romanında eski yeni çatışması 80
Seher Kurt. Sanat tarihinin kayıp kimlikleri: kadın sanatçılar.....86
Mehmet Özberk. Edebiyatin kimlik oluşturmadaki rolü üzerine bir deneme: Fazıl İskender ve Çegemli Sandro romanı. 92
Fatih Yapıcı. Necip Fazıl Kısakürek'in "Bir Adam Yaratmak" Adlı Eserinin Ruhdilbilimsel İncelemesi.....100
Aynur Qəzənfərqızı. Kafkasya'da Kumukça'nın yok olmasının nedenleri 106
Darko Radic. A Guide for International Students in Turkey: An Example of Hospitality?. 113
Leyla Kerim. A. Platonov'un "çukur" ve H. Yavuz'un "üç anlatı" eserlerindeki "kuyu" sembolünün özdeşlikleri üzerine inceleme.....127
Arina Beridze. Культура национального нарратива и альтернативная культура в Грузии: задачи, возможности, факты 135
Olga Dalkılıç. Исследование формирования вторичной языковой личности как основа самоанализа учебного процесса 144
Nailə Hacızadə. Türkçe deyimlerde özdeşlik kavramının anlam özellikleri. 153
Vladimir Budai. Роль телевидения в формировании культурной идентич- ности личности.....159
Ayla Kaşoğlu. Edebiyat-tarih etkileşimi bağlamında "ocağımız sönmesin" ve "drina'da son gün" adli eserlerde balkanlardaki kimlik meselesi 165
Ofelya Babayeva. Sezai Karakoçun ədəbi-nəzəri görüşlərində ənənə problemi 173
Nurullah Ulutaş, Emine Ulu. Türk romanında kimlik bunalımı. 179
Sevinc Heydərova. Söz sənətimiz və milli dəyərlərimiz 190
Aytən Abbasova. Cengiz Dağcı yaradıcılığında dil milli kimliyin əsas göstəricisi kimi ...197
Kəmalə Nuriyeva. Ümumtürk ədəbi dili və kimlik. 202
Faruk Kalay. The Tımeless Identities In Nicole Krauss's Novels..... 210
Sabri Gürses, Mehmet Şahin, Derya Duman. Çevirmenin kimliği ve çeviri intihalinin tehlikeleri. 217
Leyla Kerimova. Səməd Vurğun və Mehmet Akif Ersoyun Yaradıcılığında Milli Dəyərlərin Yaşadılması Məsələləri 223
Seyhan Uçar. Alman Seyyah Adam Olearius'un GeziNotlarında Rus İmgesi 230
Hüseyin Parlak. Роль Диалога в Культурных Связях 238
Zhannat Meyermanova. Cultural identity in the name of the animal (based on the turkish and russian languages) 245
Şahlar Məmmədov. Qədim onomastik bəlgələr və milli kimlik məsələləri. 253

Altuntac Məmmədova. Issues of Identity and National Values in Publications by Jafaroghlu about Azerbaijani Folklore in Europe. 261
Betüre Memmedova, Şule Karadayı. Symbolic Representations in The Portrait of a Lady by Henry James.....269
Kifayət İmamquliyeva. Dil və təfəkkürün ilk əlaqə mərhələsində dominant səslər 279

II BÖLMƏ İncəsənət bölməsi

İsmail Hakkı Nakilcioğlu. Görsel Sanat Ögesi ve Kurumsal Kimlik Simgesi Olarak Osmanlı Devlet Arması (Ottoman Coat of Arms as Visual Art Element and Corporate Identity Symbol).....286
Şerife Ebru Okuyucu. Kent Kimliği ve Kent Kültürü Oluşumunda Mimari Yansımalar ve Afyon Kent Belleğinin Oluşumunda Mimari Yapıların Etkisi. 301
İncilay Yurdakul. Banknot Tasarımı ve Devletlerde Kurumsal Kimlik 318
Benal Dikmen. Görsel Sanatlar Bağlamında Yemek, Kültür ve Kimlik. 324
Neşe Yılmaz Bakır. Çarşıdan alışveriş merkezine-alışveriş kültüründe değişim kayseri-türkiye örneği. 339
Ceyda Güler. Avrupa sanatında yemek ve beslenme kültürü.....352
Ümbülbanu Hamidova. Azerbaycan halılarında kullanılan yıldız motifleri hakkında 363
Zahide İmer. Wiener secession ve tekstil tasarımı. 371
Yaprak Tanrıverdi. Reading The Architecture; The Relationship Between The Architecture Of Roman Dwellings And The Identity, Social Meaning And The Status Of People In The Case Of Zeugma/Belkis, Turkey.....389
Füsun Kocatürk, Z. Yeşim Alemdar. Kentsel Dönüşümü Tasarlamak.....399
Sedanur Topaloğlu. Corporate Identity Concern Of The Firms In The Wake Of Brandın. 409
Filiz Kara Bilgin. Sanatta edimsel bir kimlik göstergesi olarak sanatçı bedeni 417
Hülya Ak, Hikmət Serdar Mutlu. Metalik Sırlarla Çağdaş Seramiklerde Kimlik Arayışları.....427
Hatice Köroğlu Türközü. Türkiye ve kore'de aydınlanma dönemi kadın değiş- şimi: Fatma Aliye Hanım'ın "Muhadarat "ve Lee Kwang Soo(이광수)'nun "Merhametsiz(무정)"Eseri…….....438
Ezgi Toraman. Identities Entrapped In Symbols: Identity Representations In Cinema 448
Nargiz Eminova. Исследование Некоторых Вопросов Идентификации в Азербайджанской Музыке. 457
Bahar Akbulak. Logo oluşumunda kimlik; kent ve çevre birlikteliği 469
Safiya Sarı. Kişiye özel moda tasarımında etnik yönelimler ve dijital baskı tekniği 478
Suzan Tepe Yılmaz. Geçmişten Bugüne Kimlik Göstergesi Olarak Sanat. 492
Barış Hasırcı. Cyrano's Last Letter: Identity and Stylein Graphic Design 502
Aygül Aykut. Türk Çağdaş Sanatında Kültürel Kimlik Metaforları Ve Sanatın Özerkliği Üzerine Bir İnceleme.....510
Cüneyt Kurt. Canan Şenol'un çalışmalarında Kadın Kimliği.....517

YURİ OLEŞA'NIN "KISKANÇLIK" ROMANINDA ESKİ YENİ ÇATIŞMASI

Esra Elmacıoğlu

Ekim Devrimi, Rusya'da yüzyıllardır süregelen toplum yapısını ve alışkanlıkları tamamen değiştiren en önemli dönüm noktalarından biridir. Sovyet hükümeti, parti ve devrim yöneticileri, devrimle başlayan bu değişim sürecinde sadece politik ve ekonomik yaşamdaki tüm ulusu ilgilendiren sorunları değil, aynı zamanda kültürel devrim görevini gerçekleştirme amacındadır. Devrimin toplumsal kitleler üzerindeki en önemli hedefi, toplumun geçmişten gelen burjuva geleneklerini sonlandırıp, ona yeniden şekil vermektir. Devrimin ilk günlerinden itibaren Lenin'in tüm konuşmalarında esas aldığı konu, halkın içindeki devrimci ruhu uyandırmaktır. Bu devrimci ruhun ortaya çıkarılması için, edebiyat ve sanatçılar üzerinde gözle görülür bir baskı ortaya çıkar. Bu baskı entelektüel kesimi yeni arayışlar içine sokarken, baskıya dayanamayan çoğu sanatçı göçe mecbur bırakılır. Ülkede kalan sanatçılar ise toplumu yeniden şekillendirme, halkı bilinçlendirme, devrimin pozitif bir olgu olduğunu halka empoze etmeyi misyon edinir. Bu bağlamda*'yeni insanı haber vermek, bu yeni insanı biçimlemek ve tasvir etmek; halkının ortaya çıkardığı eserin büyüklüğünü dile getirmek'*(Bonard 46). Sovyet yazarının vazgeçilmez ödevidir. Bu dönem devrimi coşkuyla karşılayan birçok yazar eserlerini bu kurgusal doğrultuda yaratır. Ancak Yuri Oleşa, çağdaşı yazarlardan farklı olarak, Sovyet Yazarlar Birliğinin ilk kongresinde, ülkenin yeni insan modelinin, geçmişle olan bağlarının tamamen koparılmadan gençler üzerinden gösterilmeye çalışılması gerektiğine dikkat çeker ve bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade eder; *"Ülkenin gençliğini görmek istiyorum, yani yeni insanlarını. Benim gençliğimden kalan en iyi özellikleri onlara vererek, yeni insan tipini oluşturmak istiyorum. Dünya üzerinde bulunan tabii varlıklardan, insan maneviyatında yer edinen en zor psikolojik durumlardan, güzellikten, nezaketten ve memnuniyetten duyumsanan kavramlardan yola çıkarak, yenidünya için, yeni-temiz sosyalist ve hümanist düşünceleri hayata geçirmeye çalışıyorum"*(Pançenko web). Romantik ve ütopist bir yazar olarak tanımlanan Yuri Oleşa, 'yeni insan' imgesini kurgusal öğretilerde değil, yaşadığı çağın sıradan insanlarında arar ve bunu şu şekilde ifade eder: *"Günümüzde, 17 yaşında ve geçmişe ait hiçbir fikir taşımayan, eski dünyaya hiçbir şekilde ait olmayan gençler var"*. Bu söylemlerine ilaveten, dönem yazının en popüler karakterleri devrimci ve işçi kahramanların kendisine uzaklığını da vurgular: *"Bu konular, benim hayal dünyamdan ve ruhumdan izler taşımamaktadır. Bu konuları ele alabilmek için yeterli ve gerçek bir sanatçı değilim. İşçi ve devrimci kahramanları anlamak benim için oldukça zor. Onlar gibi olamam. Bu benim kavrayış gücümün üzerinde bir duygu!"* (…) *"Kendimi işçi ve komsomol üyeleri ile karşılaştırdığımda, kendimi küçümsüyor olmam ise en dehşet verici olan durum. Bu şekilde konuşup, yaşamaya ve çalışmaya devam etmek nasıl mümkün? Eski dünyada doğmuş olmama, ruhumda, hayal dünyamda ve yaşamımda beni işçi ve komsomollerle aynı çizgide tutan birçok şey olmasına rağ-*

men, bunu gururla söylemek benim için yeterli değil!" diyerek, bu konudaki rahatsızlığını belirtir (Kravets 98). Yazar, bu açıdan ele alındığında, dönem sanatçılarından farklı, özgün eserler oluşturur.

Sovyet edebiyatının en iyi eserlerinden biri sayılan Yuri Oleşa'nın "Kıskançlık" romanı, Devrim sonrası Rusya'sında toplum yapısına uyum sağlamış insanların yaşamları ile onların karşısında çarlık döneminde kalan yaşamların, yeni düzendeki yeri üzerine yazılmıştır. Eser, 1927 yılında 'KrasnayaNov' dergisinde yayımlanır. "Kıskançlık" romanı, Oleşa'nın yaratıcılığının en önemli ürünüdür. Yuri Oleşa "Kıskançlık" romanında ortaya koyduğu eski ve yeni düzenin çatışması konusunu, "Üç Şişman Adam" ("Üç Şişman Adam" daha önce yazılmasına rağmen, "Kıskançlık" romanından sonra yayımlanmıştır) eserinde daha geniş bir şekilde ele almıştır. Eserin başlıca konusu, yaratıcı-insan ve parazit-insan arasındaki uzlaşmazlık üzerinedir. (Rozanova, Nemertsalov 76)

Eserde, 1920'li yıllar Devrim sonrası Moskova'sınınaydınları arasındaki çatışmalar, özellikle 20'li yılların ikinci yarısından sonra Sovyet Hükümeti tarafından uygulanan NEP (Novaya Ekonomiçeskaya Politika- Yeni Ekonomi Politikası)[1] politikalarının hayata yansıması ele alınmıştır. NEP'in hayata geçmesiyle, başkent mağazalarının çeşitliliğine alışmış olan Moskovalılar, yeniden yoklukla mücadele etmeye başlamışlardır. Yazar, XX. Yüzyıl Rus edebiyatında çoğunlukla zirvede gösterilen bu eseriyle, dönemin gerçeklerini somut bir biçimde aktarmaya çalışmıştır. 1917 Devrim sonrası Sovyet Rusya'sında ortaya çıkan değişikliklerden doğan memnuniyetsizlik, geleceğe karşı duyulan ümitsizlik duygusu ve hayallerin gerçekleşmeyeceğine duyulan inançsızlık "Kıskançlık" romanında, yazar tarafından ustaca yansıtılmıştır (Kravets97).

Romanın ana karakteri, hayalperest NikolayKavalyerov eski düzenin temsilcisi ve Sovyet gerçekliği içinde 'zamanın gereksiz insanı' olarak resmedilmektedir. Eserde Kavalyerov gibi eski düzeni temsil eden İvan Babiçev de yardımcı karakter olarak karşımıza çıkar. Kavalyerov ve İvan Babiçev'in karşısında ise yeni toplumun 'makine insanı' olarak yansıtılan AndreyBabiçev ve VolodyaMakarov vardır. Kavalyerov'un Andrey Babiçev'le karşılaşması tamamen tesadüfi bir olayla gerçekleşir. Kavalyerov, meyhanede yaşanan bir tartışma sonucu, sarhoş bir şekilde sokağa atılır, oradan geçen Andrey Babiçev, onun zavallı haline acır ve onu yanına alır. Nikolay Kavalyerov, kendini zor durumdan kurtaran Andrey Babiçev'in yanında yazı düzeltme işleri ile uğraşarak yaşamaya başlar. Böylece Nikolay Kavalyerov, AndreyBabiçev'in hayatına imrenmeye başlar. Bu imrenme, kurtarıcısına karşı minnet duymak yerine, zamanla nefret ve kıskançlığa dönüşür. Çünkü o, yaşadığı zamana ayak uyduramayan, hayatta başarısız olmuş büyük bir hayalperesttir. Kahramanın kendine karşı duyduğu aşağılık kompleksiyle birlikte, Andrey Babiçev'e duyduğu kıskançlık ifadeleri Kavalyerov'un içsel konuşmalarıyla yansıtılmaktadır. Eser boyunca, Kavalyerov'un zamana karşı uyumsuzluğu, onun Andrey Babiçev'e duyduğu yoğun kıskançlık duygusuyla açığa çıkmaktadır. Kavalyerov,

[1] NEP- (Novaya Ekonomiçeskaya Politika- Yeni Ekonomi Politikası, Rusya Komünist Partisinin X. Kongresinde, 14 Mart 1921 yılında kabul edilip, Ulusal Tarım ve Sosyalizme geçişi kolaylaştırmak amacıyla alınan kararları içermektedir)

Andrey'in sadece maddi varlığını değil, aynı zamanda neşesini, yaşam sevgisini, ününü, hatta duvarda gözüne çarpan Volodya Makarov'un portresini dahi kıskanmaktadır. NikolayKavalyerov, Andrey'in evinde yattığı yatağın Volodya Makarov'a ait olduğunu öğrendiğinde, onlara karşı beslediği kıskançlıkla birlikte, kendine duyduğu hiçlik duygusu da artmaktadır. Kendisine karşı beslediği değersizlik duygusu, etrafındaki tüm nesne ve insanlarla kıyaslama yapmasına sebep olur. Ancak Kavalyerov'un tam zıttı durumundaki, yeni düzenin temsilcileri AndreyBabiçev ve VolodyaMakarov daha duygusuz ve otomatik bir sistem içerisinde yansıtılır. Onlara dair bilgiler, yine Kavalyerov'un gözlem ve içsesi ile aktarılır. Andrey Petroviç Babiçev, yemek sanayi müdürü, herkesin gıpta ile baktığı başarılı bir Sovyet vatandaşıdır. Volodya Makarov ise Andrey'in himaye ettiği, genç ve ünlü bir futbolcudur. VolodyaMakarov, uzun zaman önce AndreyBabiçev'in hayatını kurtarmıştır. Andrey Babiçev bu olayı anlatırken, Volodya Makarov'dan oldukça keyifle bahseder; *"Kesinlikle kimseye benzemeyen bir delikanlı… Ona hayatımı borçluyum en başta. Beni on yıl önce bir saldırıdan kurtardı. Enseme bir örse yerleştirmiş ve çekiçle yüzüme vurmaya kalkmışlardı. Beni o kurtardı. Ama bunun önemi yok. Asıl önemli olan başka bir şey. O tam anlamıyla yeni bir insan"*(Oleşa 24). Andrey, Volodya'ya hayatını kurtardığı için minnettardır ve bu yeni insana hayrandır. Sık sık ona olan hayranlığını dile getirmesi, Kavalyerov'un kıskançlığını pekiştiren en önemli unsurlardan biridir. Kavalyerov gibi Andrey Babiçev'e nefretle karışık bir kıskançlık besleyen Andrey'in erkek kardeşi İvan Babiçev de zamanın karşıtı konumundadır. O da zamana ayak uyduramayan, yarattığı hayali makine-Ofelya ile üne kavuşmanın peşinde sıradan bir insandır. İvan Babiçev bu hayali makineye, böyle bir isim vermesinin sebebini şu sözlerle açıklar: *"Duygularımızı atıyorlar, tekniğimizi yutuyorlar! Duygularımızın öcünü alıyorum (…) Benim makinem – ölen asrın doğan asra çekeceği göz kamaştırıcı bir nah. Onu gördükleri zaman ağızları sulanacak. Makine- bir düşünün- onların idolü, makine… ve birden… ve birden en iyi makine bir yalan, bayağılık, hissi bir alçaklık! O, her şeyi yapabiliyor – şimdi bizim romanslarımızı söylüyor, eski asrın aptal romanslarını söylüyor ve eski asır çiçek topluyor. Seviyor, kıskanıyor, ağlıyor, düş görüyor … Ben yaptım onu. Geleceğin insanlarının bu tanrısına, makineye güldüm. Ve ona aşk ve umutsuzluktan aklını kaybetmiş bir kızın adını verdim yani Ofelya'nın adını. En insani, en duygulandırıcı ismi…"* (Oleşa 118). İvan'ın makinesi ile ilgili bu itirafı, Sovyet toplumunun makineleştirilerek, insana ait olan ne varsa soyutlanmaya çalışılmasına isyanıdır. Ofelya isimli bir makine duygularından arındırılmış insanların, yeni Sovyet toplumunun, bu yoğun hissiyatla vurulması demektir. İvan Babiçev ve Nikolay Kavalyerov tesadüfler sonucu bir araya gelip, Andrey'e duydukları nefreti paylaşırlar. Bu tanışmadan sonra, Kavalyerov ve İvan Babiçev'in tek düşüncesi Andrey'den intikam alıp, onu öldürmektir. Aslında Andrey'i öldürmek, uyum sağlayamadıkları düzeni parçalamanın başlangıç noktasıdır. Ancak eserin sonuna kadar bu düşüncelerini gerçekleştirme planı yapan kahramanlar, yaşadıkları döneme uyum sağlayamadıkları gibi, bu konuda da başarılı olamazlar. Eserin en sonunda ise yaşadıkları sıradan ve sefil hayatı kabullenirler.

Ellen Chances, "Rus Edebiyatında Lüzumsuz Adam" isimli çalışmasında,

YuriOleşa'dan gezgin bir yazar olarak bahseder ve "Kıskançlık" romanındaki Nikolay Kavalyerov'u, değişimin ritmine ayak uydurmak istemeyen İvan Gonçarov'un Oblomov karakterine benzetir. Ancak, Kavalyerov'un Oblomov'dan farklı olarak, topluma dâhil olma istediğinin var olduğunu, bununla birlikte onda uyumlu olma yetisinin olmadığına dikkat çeker. Andrey Babiçev'i ise yeni topluma tamamen uyum sağlamış olarak betimler. Yuri Oleşa'nın bu eserde herhangi bir tarafın yanında olmadan, itaat edenin de, etmeyenin de zayıf noktalarını göstermeye çalıştığını vurgular (Chances 113).

"Kıskançlık" romanı, XX. yüzyıl Sovyet toplumunu yansıtan gerçekçi bir eserdir. Yuri Oleşa bu romanda, yaşadığı dönemdeki toplumun karakteristik zayıflıklarını gözler önüne koymaya çalışmıştır. Yazar, aynı zamanda döneminin, hatalı olarak gördüğü toplumsal bakış açısındaki eksiklikleri ortaya çıkarmayı kendine misyon edinmiştir (Rozanova, Nemertsalov 76). Oleşa'nın bu misyonunu, "Kıskançlık" romanında destekleyen unsurları, Andrey Babiçev ve Nikolay Kavalyerov'un zıtlıklar dünyasında ortaya koyduğu görülmektedir. Bu iki kahramanın zıtlıkları da çoğunlukla Nikolay Kavalyerov'un kendi farklılıklarını kıyaslaması ile ortaya koyulmaktadır: *"Bugün gözlerinin içi gülüyor. Evet, şanın damgasını taşıyor. Neden aklım başımdan gitmiyor? Neden bu zafer karşısında hoşnutluk, sevinç, saygı duymuyorum? Gözümü hınç bürüyor. O, yönetici, komünist, o yenidünyayı inşa ediyor. Ama bu yenidünyada şan, sosisçinin eline yeni bir sosis cinsi geçince geliyor. Ben bu şanı anlamıyorum, ne demek ki bu? Yaşam öyküleri, anıtlar, tarih bana bu şandan bahsetmedi hiç… Yani şanın doğası mı değişti? Her yerde mi, yoksa sadece burada, bu inşa edilen dünyada mı? Ama zaten bu yeni inşa edilen dünyanın büyük, görkemli olduğunu hissediyorum…"* (Oleşa 42).

Yuri Oleşa, bu eserde başlıca kahramanlarını ortaya koyarken, çoğunlukla karşıtlıkları kullanmaktadır. Andrey Babiçev ve Nikolay Kavalyerov'u birçok açıdan karşılaştırarak aktarmaktadır (Yegorova 79). Romanın ilk bölümünde Nikolay Kavalyerov, Andrey Babiçev ve kendisiyle ilgili; *"O, AndreyPetroviçBabiçev, yemek sanayi tröstünün müdürü mevkiinde bulunuyor. O, büyük bir sosisçi, pastacı ve aşçı. (...) NikolayKavalyerov, yani ben de, onun yanında soytarıyım"* sözleriyle bahseder (Oleşa11). Kavalyerov'un kendisini sürekli olarak Andrey'le karşılaştırması, yeni hayata hiçbir zaman uyum sağlayamayacağına dair ümitsizlik duygusunu pekiştirmektedir.

Devrimle birlikte yönetim şekli değişen Rusya'da, NEP uygulamaları ile insanın birey olma duygusu otomatikleşen bir sistem içerisinde köreltilmeye çalışılmıştır. "Kıskançlık" romanındaki, Andrey Babiçev karakteri de bu otomatik sistem içerisinde, yükselen yeni neslin en önemli temsilcisi olmuştur. Nikolay Kavalyerov ise onun tam karşısında, zamana uyum sağlayamamakla birlikte, hep bir çaba içerisindedir. Onun en büyük yetersizliği, hayallerini gerçekleştirme konusundaki pasifliğidir. Babiçev'e duyduğu yoğun kıskançlık, elini kolunu bağlamaktadır. Kavalyerov, yirmi yedi yaşında genç bir adam olmasına rağmen Andrey Babiçev'in neşe ve refah dolu hayatının karşısında, oldukça karamsar ve ümitsizdir. O, sık sık; *"Benim gençliğim bu çağın gençliğiyle çakıştı(...) Sık sık bu asrı düşünüyorum. Şanlı asrımızı. Ve bu ikisinin, asrın gençliğiyle birinin gençliğinin çakışması, ne harika değil*

mi? (...) Ülkemizde şan yolu parmaklıklarla sınırlanmış... Yetenekli insan ya sönüp gidecek, ya da büyük bir skandal koparıp parmaklığı devirmenin yolunu bulacak. Örneğin, ben tartışmak istiyorum. Kişiliğimin gücünü göstermek istiyorum. Kendi şanımı istiyorum. Biz de insana ilgi göstermekten korkuluyor, ben aşırı ilgi istiyorum" gibi düşüncelere dalmaktadır (Oleşa 28). Nikolay'ın, Andrey Babiçev'e karşı hissettiklerini aktardığı mektup, onun kıskançlığının aslında yalnızca somut bir insana olmadığının daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Kavalyerov'un mektubunun başlarında, kurtarıcısına karşı minnettarlığının dile getirilmesiyle birlikte, sonlara doğru nefretini itiraf ettiği görülür. Kavalyerov'un kıskançlığıyla açığa çıkan nefret duygusu, sadece Andrey'e değil, yaşadığı çağa karşı da isyanıdır; *"Aslında topu topu bir his var: nefret. Sizden nefret ediyorum, yoldaş Babiçev''* (…) *"Siz sadece aptal bir unvan sahibisiniz. Başka hiçbir şey değilsiniz" (...) "Belki de onunla kıyaslanınca ben bir hiçim, diye düşündüm. Belki de o, benim gibi ikbal düşkünü biri için, büyük insan örneği sayılmalı"* (…) *"Benim yazgım, arkamda kürek mahkûmluğu, ya da devrimcilik stajı olmadan şekillendi. Soda üretmek ya da arı kovanı kurmak gibi sorumluluk gerektiren işlerle asla görevlendirilmeyeceğim. Ama bu benim çağın kötü çocuğu olduğum, sizinse önemli biri olduğunuz anlamına mı gelir?* (Oleşa 53. 54. 55). Nikolay Kavalyerov, Andrey'e duyduğu hisleri mektubuna aktarmasına rağmen, bunları açığa çıkarmaya cesaret edemez ve pişmanlıkla mektubu geri almak için onun evine döner. O, yaşadığı duygusal yoğunlukla hayallerde yaşayan bir kahramandır, hiçbir zaman aktif olamaz. Mektubunun Andrey tarafından okunmaması için aceleyle masanın üzerinden başka bir mektup alır. Bu mektubun kendine ait olmadığını fark ettiğinde, onu okur. Volodya Makarov'a ait bu mektupta, kendisinin ve İvan Babiçev'in ondan intikam alma planlarından söz edilmektedir. Mektupla ilgili asıl ilginç olan ise, Volodya'nın da Andrey'e karşı hissettiği kıskançlığın açığa çıkmasıdır. Eserin ilk sayfalarından itibaren Volodya ve AndreyPetroviç aynı kutupta, yeni insan, yeni düzen tarafından yansıtılmış olsa da, Volodya'nın itiraflarıyla, Andrey'in de tam olarak 'yeni Sovyet vatandaşı' imajına tam olarak sahip olamadığını anlaşılır; *"Bu üçkâğıtçıyı (Kavalyerov'u) getirmişsin evine, sonra tabi ki, kendin bile onunla ne yapacağını bilmez hale gelmişsin. (...) Senin işin böyle bir iş, duygusallığa dayanıyor: Meyveler, otlar, arılar, danalar ve o tür şeyler. Bense endüstri insanıyım. Gül bakalım, gül bakalım AndreyPetroviç! Sen bana hep güldün. Anlıyor musun, ben artık yeni bir kuşaktanım"* (Oleşa 65). Volodya, Andrey'in de duyguları olan bir insan olduğunu belirterek, sadece kendini yeni kuşağın insanı olarak tanımlar ve bu yeni insanı şu şekilde tasvir eder; *"Ben makine insanım. Beni tanıyamazsın sen. Makineye dönüştüm. Daha dönüşmediysem de, dönüşmek istiyorum. Buradaki makineler canavar! Cidden! Acayip kayıtsız, gururlu makineler senin sosishanedekiler gibi değil. Siz el işçiliği yapıyorsunuz. Sizin tek yaptığınız buzağı doğramak. Ben makine olmak istiyorum. Bana akıl ver. İşimden gurur duymak, çalıştığım için gururlu olmak istiyorum. Kayıtsız olmak istiyorum, anlıyor musun, her şeye karşı, ama işe karşı değil! Makineye karşı kıskançlık kapladı beni – işte olay bu!"* (Oleşa 67). "Kıskançlık" romanında Volodya Makarov ve Andrey Babiçev karakterlerine ait bilgilerin verilme biçiminden, döneme uyum sağlamış, tam anlamıyla 'yeni insan' ya da 'makine insan' olabilmenin en büyük koşulu çevreye karşı

hissedilen insani duygulardan arınmaktır. Eser boyunca, onların daha sistematik bir şekilde yansıtılması da bu sebepten ötürüdür.

Sonuç olarak, yazar bu eserde gerek dönem insanının, gerekse geçmiş asırda kalmış yaşamların eksikliklerini kahramanların yaşantıları aracılığıyla ortaya koymaktadır. İki farklı kutupta yansıtılan bu kahramanlar aslında tam olarak toplumla bütünleşmiş değillerdir. Çarlık döneminin simgesi olan karakterler, İvan Babiçev ve Nikolay Kavalyerov duygularını yoğun yaşamalarına, hayallerinin büyük olmasına rağmen, harekete geçmekten yoksun olmalarından ötürü devrimin getirdiği değişime ayak uyduramamıştır. Öte yandan Andrey ve Volodya ise insani duygular bakımından zayıf kalmıştır. Toplumsal düzenin değişmesi Sovyet insanın bu ikilemi yaşayarak, ortak bir kültürel yapıdan kopmasına neden olmuştur. Bir taraf duygularından arınmayı başararak, maddi refaha kavuşurken, manevi olarak tamamen makineye dönüşür. Diğer taraf ise, kendini duygularına bırakarak, ötekileştirir.

KAYNAKÇA

Bonnard, Andre. "Yeni Bir Hümanizmaya Doğru Sovyet Edebiyatı Üzerine". Çev. Serdar Canbolat-Mehmet Erdal. İstanbul. Evrensel Basım Yayın. 2001

Chances, E. "Rus Edebiyatında Lüzumsuz Adam". *Lüzumsuz Bir Adamın Günlüğü*. Çev. Oğuz Tecimen. İstanbul. Notos Kitap Yayınevi. 2013

Kravets, M. "Osobennosti negativnoy otsenki v tekste romane Yu. Oleşi 'Zavist'". Katovitsa. Polşa. 2010

Kuznetsov, P. V. "Hudojestvnno-publisistiçeskiye sredstva Yu. Oleşi-felyetonista". Vestnik VGU. Seriya: Filologiya. Jurnalistika. No:2. 2009

Oleşa, Yu. K. "Kıskançlık". Çev. Sabri Gürses. İstanbul. Merkez Kitapçılık. 2007

Pançenko, İ. "Nesvoyevremennıy ütopist Yu". Novıy Jurnal. No:250. 2008

Rozanova, Ye. İ., Nemertsalov V. V. ''Yazıkovıye sredstva satiriçeskoy tipizatsii v proze Yu. K. Oleşi (''Tri tolstyaka'', ''Zavist'')''. *Yazık i stil proizvedeniy İ. E. Babelya, Yu. K. Oleşi, İ. A. İlfa i Ye. P. Petrova*. Ed. Yu. A. Karpenko. Kiev: UMK VO, 1991.

Yegorova, Ye. İ. ''Stilistiçeskiye sredstva groteska v romane Yu. Oleşi ''Zavist'' (Stilistiçeskiye sredstva sozdaniya obraza Babiçeva)''. *Yazık i stil proizvedeniy İ. E. Babelya, Yu. K. Oleşi, İ. A. İlfa i Ye. P. Petrova*. Ed. Yu. A. Karpenko. Kiev: UMK VO, 1991.